

Adroddiad i:	Cabinet
Dyddiad y Cyfarfod:	25 Medi 2012
Aelod Arweiniol:	David Smith, Aelod Arweiniol dros Fannau Cyhoeddus
Swyddog Arweiniol:	Stuart Davies, Cyd-bennaeth Priffyrdd a Seilwaith
Awdur yr Adroddiad:	Peter Daniels, Rheolwr Adran, Trafnidiaeth i Deithwyr
Teitl:	Gwasanaethau Bws a Gostyngiadau

1. Beth yw testun yr adroddiad?

I hysbysu'r Cabinet o oblygiadau toriadau ariannol Llywodraeth Cymru, yr ymgynghoriad a ddilynodd ar y gostyngiadau i wasanaethau bws ac i gynnis toriadau i wasanaethau bws yn 2012/13 a 2013/14.

2. Beth yw'r rheswm dros wneud yr adroddiad hwn?

I sicrhau bod cyllidebau'r gwasanaeth bws yn cael eu rheoli yn 2012/13 ac yna ymlaen i'r blynyddoedd dilynol.

3. Beth yw'r Argymhellion?

- 3.1 Bod y gostyngiadau ar gyfer 2012/13 sy'n cael eu cynnis ym mharagraff 4.7 yn digwydd cyn gynted â phosibl.
- 3.2 Yn amodol ar adolygiad y gweinidog ac unrhyw drefniadau newydd o ran gweinyddu grantiau i wasanaethau bws yn 2013/14, bod y gostyngiadau a nodwyd yn 4.8 ac Atodiad 2 yn cael eu gwneud ar ac o Ddydd Llun 1 Ebrill 2013.
- 3.3 Os yw arian peilot Ysbyty Abergele yn aflwyddiannus, y dylid cyflwyno gwasanaeth car cymunedol o ardaloedd Y Rhyl & Prestatyn, yn unol â pharagraff 4.7.
- 3.4 Yn achos gostyngiad balans ymylol, y dylid dirprwyo hyn i'r Cyd-bennaeth Priffyrdd a Seilwaith mewn ymgynghoriad gyda'r Aelod Arweiniol.

4. Manylion yr Adroddiad

- 4.1 Yn Chwefror 2012, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru y byddai toriad o 27 y cant yn y Grant Gwasanaethau Trafnidiaeth Lleol y mae'n ei dalu i awdurdodau lleol i gefnogi gwasanaethau bws lleol. Mae hyn yn golygu ag tua £108,000. Mae'r Grant Gwasanaethau Trafnidiaeth Lleol ynghyd â chyllid y Cyngor ei hunan wedi cefnogi ystod o wasanaethau bws fel bod Dyffryn Clwyd bellach yn mwynhau gwasanaeth bws da. Mae'r

cyn Aelod Arweiniol yn cytuno mai'r Cyngor newydd ac nid yr hen Gyngor ddylai drafod goblygiadau gostyngiad ariannol o'r fath.

- 4.2 Trafodwyd y mater gan y Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 14 Mehefin 2012. Penderfynwyd y byddai swyddogion yn ymgynghori gyda theithwyr a chymunedau ar effaith cyfres o doriadau posibl cyn i Weithgor Gostyngiadau Gwasanaeth Bws drafod y mater ymhellach. Cynhaliwyd y broses ymgynghori rhwng canol Mehefin a chanol Gorffennaf 2012 a chredir bod nifer o adroddiadau papur newydd lleol wedi helpu'r ymateb.
- 4.3 Cyfarfu'r Gweithgor ar 2 Awst 2012 i ystyried canlyniad yr ymgynghoriad yn fanwl. Mae cofnodion cyfarfod y Grŵp ynghlwm fel Atodiad 1 i'r adroddiad hwn.
- 4.4 Yn y cyfamser, yn ystod y broses ymgynghori, roedd Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi y byddai'n lliniaru lefel y toriadau i tua 10 y cant ar gyfer 2012/13 (tua £39,000). Ar gyfer y blynyddoedd dilynol, roedd y gweinidog yn ddiweddarach wedi ffurfio grŵp adolygu i ystyried sut gaiff grantiau eu rheoli, ac ar adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn, nid oedd eto wedi gwneud penderfyniad. Deallir y gallai yn 2013/14:
- Gyfuno'r Grant Gwasanaethau Trafnidiaeth Lleol gyda'r grant a delir yn uniongyrchol i weithredwyr bws;
 - Cwtogi'r grant gyfan hyd at 17 y cant ychwanegol (sef hyd at gyfanswm o 27 y cant); a
 - Gweinyddu'r grant trwy bob un o'r consortia trafndiaeth rhanbarthol (Taith yng Ngogledd Cymru).
- 4.5 Mae'n rhy gynnar i ragweld goblygiadau newidiadau'r gweinidog gan y byddant yn effeithio'n sylweddol ar:
- Wasanaethau bws masnachol (y sawl sydd ddim yn cael cefnogaeth gan Gynghorau);
 - Gwasanaethau bws sy'n derbyn cefnogaeth ariannol; ac
 - Y modd mae grantiau gwasanaeth bws yn cael eu gweinyddu o 2013/14.

2012/13 (Torïad o 10 y cant)

- 4.6 Ar ôl ystyried safbwyntiau'r sawl yr ymgynghorwyd â hwy, cytunodd y Gweithgor Gostyngiadau Gwasanaethau Bws y dylai'r Cabinet ystyried y cynigion canlynol er mwyn eu gweithredu'n ddiymdroi ar gyfer 2012/13:
- i. Dileu'r cymhorthdal o £10,000 i wasanaeth tacsï ymateb i alw'r ystafelloedd dal (*custody suite*) o Lanelwy i'r Rhyl.
 - ii. Dileu'r arian ddaw o'r Grant Gwasanaethau Trafnidiaeth Lleol ar gyfer arosfannau bysiau, sef tua £20,000.

- iii. Dileu'r swm o £10,000 a roddir i'r swyddfa ymholiadau bws yng Ngorsaf Bws Y Rhyl.
- iv. Ail-drefnu tacsï tref Dinbych i gynnwys y bws i Lansannan a Nantglyn (£15,000) (dan ystyriaeth cyn cyhoeddiad Llywodraeth Cymru ac yn angenrheidiol gan nad oedd y trefniadau gwledig fel ag yr oedden nhw yn gweithio).
- v. Yn ôl yr angen, £9,000 o newidiadau eraill fel y cynigiwyd o fewn yr adroddiad craffu gwreiddiol.

Noder y cyfanswm o tua £25,000 o ostyngiad pellach i gyflawni ceisiadau gan deithwyr, yn enwedig gwasanaeth newydd y car cymunedol i/o'r clinig llygaid a drosglwyddwyd yn Abergele. Mae'n bosibl na fydd angen hyn, ac mae'n amodol ar drafodaethau gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr yn nhermau trefnu cynllun peilot..

2013/14 (toriad posibl o 10 + 17 = 27 y cant)

- 4.7 Er bod Llywodraeth Cymru yn ystod yr ymgynghoriad wedi gostwng yr angen yn 2012/13 i ostyngiad o 10 y cant, parhaodd y Gweithgor i ystyried canlyniadau'r ymgynghoriad, yng ngoleuni'r gostyngiad 27 y cant tebygol yn 2013/14. Er y gall hyn yn awr ddibynnu ar adolygiad y gweinidog fel yr amlinellwyd ym mharagraffau 4.4 & 4.5, yng ngholau'r ymgynghoriad, cytunodd y Gweithgor gyda llu o ostyngiadau pellach. Roedd y rhain fel y cynigiwyd i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 14 Mehefin 2012, ond fel y diwygiwyd wedyn gan y Gweithgor, yn dilyn ymatebion y sawl oedd wedi cymryd rhan yn yr ymgynghoriad. Ceir manylion o'r gostyngiadau hyn yn Atodiad 2 i'r adroddiad hwn.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae toriadau yng ngwasanaethau trafndiaeth i deithwyr yn cael effaith negyddol ar flaenoriaethau corfforaethol, yn enwedig:

- (a) i bobl hŷn a phobl iau (sy'n fwyaf dibynnol ar drafndiaeth gyhoeddus); ac
- (b) yn nhermau'r amgylchedd (bydd tocynnau drutach a llai o wasanaethau yn golygu y bydd llai yn defnyddio bysiau a mwy o deithiau car).

Ymhellach, maen nhw'n effeithio ar Flaenoriaethau Trafndiaeth Cenedlaethol Cymru sef cynaladwyedd, cefnogi twf economaidd a chynhwysiant economaidd. Ymhellach, mae'n effeithio ar bobl anabl.

Mae yna asesiad o'r effaith ar gydraddoldeb ynghylch y gostyngiadau potensial (gweler Atodiad 3).

6. Beth fydd yn ei gostio a sut fydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

6.1 Bydd y gostyngiad yn 2012/13 (10 y cant) tua £39,000 ac yn 2013/14, yn amodol ar gadarnhad, bydd yn £108,000 (10+17 y cant).

6.2 Noder, pe byddai gwasanaethau masnachol hefyd yn cael eu dileu yn 2013/14 o ganlyniad i'r newidiadau i grantiau, mae'n bosibl y byddai'n rhaid i'r Cyngor ystyried y flaenoriaeth o ddarparu'r rhain yn erbyn gwasanaethau sydd eisoes yn bodoli ac sy'n cael cefnogaeth.

7. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd?

Roedd y broses ymgynghori yn cynnwys cysylltu â chynghorau tref a chymuned, galw cyfarfod o'r Fforwm Trafnidiaeth Gwledig a threfnu Syrjeri Bws galw i mewn. Hysbyswyd teithwyr ar hysbysiadau ar fysiau ac yn wasg.

8. Datganiad y Prif Swyddog Ariannol

Bydd y gostyngiadau i gyllid Llywodraeth Cymru yn creu pwysau cost yn y gwasanaeth. Yn yr hinsawdd sydd ohoni, mae yna ddisgwyliad y bydd gwasanaethau yn ceisio ysgwyddo'r pwysau o fewn adnoddau presennol. Dylid tynnu sylw at effaith llawn hyn yn nhermau ariannol a thermanau darparu gwasanaeth yn ystod y broses herio gwasanaeth ac yn y cylch cyllideb yn yr hydref.

9. Beth yw'r risgiau, ac a oes yna unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Ariannol - os nad yw'r toriadau'n digwydd ar unwaith.

Enw Da - o fethu cyflawni gofynion gweithredwyr contract ar gyfer cyllid ychwanegol i liniaru gostyngiadau grant ac o ysgwyddo sylw cyhoeddus negyddol.

Amgylcheddol - potensial ar gyfer mwy o deithiau car.

Corfforaethol - gostyngiadau ar adeg lle mae strategaethau corfforaethol i gynorthwyo poblogaeth sy'n heneiddio (ar gyfartaledd, mae o leiaf 40 y cant o ddefnyddwyr bws yn 60 a throsodd) neu bobl iau (rhan arall pwysig o ddefnyddwyr bws).